

tä otsikoidaan tyyliin ”Viidesosa 16-vuotiaista humalassa kerran kuussa”, mutta jätetään kertomatta, että luvut ovat olleet las-
kusuunnassa jo useita vuosia?

Oma tuntumani on, että päättäjät ja osa alan asiantuntijoista-
kin on vasta hiljattain alkanut
tiedostaa 1990-luvun lopussa
käynnistynyttä nuorten merkit-
tävää raitistumistrendiä. Ja juu-
ri silloin – joulukuussa 2009 –
mediassa väitetään, että trendi
onkin päättynyt!

Siis: väitetään. Kun NTTTT:n
tuloksia lukee tarkemmin, käy
ilmi, että uutisointi oli pahasti
johdattelevaa. Trendikatkokses-
ta puhuminen on aivan ennen-

aikaista. Pikemmin on kyse juo-
misen vähenemisen tasaantumi-
sesta.

Nuo urautuneet tutkijat

Merkittävästä tutkimuspanok-
sesta huolimatta tiedämme ih-
meteltävän vähän siitä, mitä oi-
kein on tapahtunut, kun kasvava
osa nuorista on sylkenyt lasiin.
Trenditiedot, jakaumat ja kor-
relaatiot antavat kyllä arvokasta
tietoa, mutta edes isojen muu-
tosten syitä ne eivät yleensä ky-
kene hahmottamaan.

Koska nuoret ovat eri maata,
heidän ”poikkeavasta käyttäyty-
misestään” pitää kysyä suoraan
heiltä itseltään. Mitä he oikeasti

tekevät, kun he vähentävät juo-
mistaan? Korvaavatko he alko-
holikeskeisiä harrastuksia alko-
holia hyljeksivillä harrastuksilla?
Mitä nämä harrastukset ja ajan-
vietteet ovat? Korvaavatko he
alkoholijuomia muilla juomil-
la? Onko kyse virvoitusjuomis-
ta, energiajuomista, kahviseko-
ituksilla ja vesistä? Liittyykö tä-
hän samalla muutoksia nuor-
ten sosiaalisen yhdessäolon dy-
namiikassa? Ja onko niin, että
alkoholi on tietyissä porukoissa
yksinkertaisesti ”out”?

Tätä olisi pitänyt ymmärtää
kysyä raitistumiskehityksen var-
haisemmassa vaiheessa. Ehkä
vielä ei ole myöhäistä?

Lukittujen ovien yhteiskunta

ULLA VIERTOLA

Pelkokierre on Hille Koskelan
teos siitä, miten turvallisuudes-
ta tuli aikamme suuri kertomus.
Koskelan mukaan hänen teok-
sensa tarkoitus on tarkastella
pelkoon, turvattomuuteen ja ris-
kien minimointiin liittyviä kysy-
myksiä yhteiskunnallisessa kon-
tekstissa. Koskela puhuu yhteis-
kunnan turvallistamisesta, kun
aiemmin normaaleina pidettyjä
elämänalueita tuodaan poliitti-
sen retoriikan keinoin turvalli-
suuden piiriin. Erilaiset säännöt,
kiellot, määräykset ja turvakult-
tuurit vakiintuvat vähitellen it-
sestään selväksi osaksi ihmisten
tavanomaista arkea.

Kun turvallisuuden tarve on
tuotettu, sen tuotteistaminen
on mahdollista. Markkinat tar-

joavat laitteita ja palveluja tur-
vattomuuden torjuntaan, mut-
ta samalla ne myös ruokkivat
pelkoa luomalla mielikuvia ih-
misten elinympäristössä piiles-
kelevistä vaaroista. Pelon kier-
re pyörii, kun turvallisuuteen
panostaminen tuottaakin vain
uutta turvattomuutta. Koske-
la tuo sumeilematta esiin, mil-
lä tavalla talouspaineitteen ai-
kakauden mekanismit toimivat
myös tämän aiheen parissa. Me-
dia rahastaa rikoksilla, turvapal-
velujen ja turvatuotteiden tarjo-
ajat puolestaan rahastavat pelol-
la. Talouden lakien mukaan näi-
den molempien toimijoiden on
omalla toimialallaan sitoudutta-
va jatkuvan kasvun logiikkaan.

Muutama vuosi sitten tämän

Hille Koskela
Pelkokierre – Pelon politiikka,
turvamarkkinat ja kamppailu
kaupunkitilasta,
Gaudeamus, 2009

arvion kirjoittaja oli isomman
ryhmän mukana lomamatkal-
la Koillismaalla. Majapaikkana
oli syrjäinen, autioitunut maa-
laistalo, jonka pihasta näkyi jär-
vi, metsää ja naapuritila kauka-
na niemen perällä. Naapuri oli-
si poikennut ohimennen, hän
kun hoiti omistajan pyynnös-
tä joitakin lomamökkiin liitty-
viä pikkuasioita. Sisään hän ei
kuitenkaan päässyt, sillä etelän
ihmisillä oli ovi visusti lukos-
sa. Kun naapuri pitkän koput-
telun jälkeen sai toimitettua asi-

ansa ovenraosta, hän ei kaihtanut sanoa suoraan ja totisin äänenpainoin, että sielläpäin maailmaa ei ollut tapana lukita ovia. Tilanteen tuottama häpeä oli molemminpuolinen. Sisäänlukitsija häpesi pelkoaan ja kyvyttömyyttä luottaa muihin ihmisiin. Uloslukittu puolestaan tunsi häpeää sekä itseensä että koko yhteisönsä kohdistuvan loukkaavan epäilyn takia. Tilanteessa toteutui arjen tasolla Koskelan viittaus Frank Furedin huomioon siitä, miten pelosta seuraa humanistisen maailmankuvan kriisi, kun luottamuspula kutistaa subjektit. Kun jokainen toinen ihminen on potentiaallinen uhka, yksilön ei auta muu kuin linnoittautua omaan pieneen itseensä, lukita ovet, asentaa hälyttimet ja virittää turvakamerat vaikka tietämällä tunteilla. Kirjansa alussa Koskela luettelee kaksitoista turvallisuuden paradoksia, joista yksi liittyy ihmisen oman arviointikyvyn ja suhteellisuudentajun heikentymiseen. Jatkuvan turvamanipulaation kohteena oleva subjekti menettää kykynsä itse punnita elämässä vastaan tulevia riskejä.

Koskelan teoksessa käsitteen määrittelyn ympäröivä ympäristö on jonkin verran häiritsevää. Koskela itsekin toteaa, että turvallisuuden käsite on laaja. Lukijan on ensin vaikea ymmärtää, miksi teoksessa samaan hengenvetoon puhutaan autojen turvavyöpakosta ja pienten lasten konttauskypärästä. Kuitenkin liikenteseen liittyvät vaarat ovat viimeisten viiden vuosikymmenen aikana lisääntyneet sellaista vauhtia, että toimia liikenneturvallisuuden parantamiseksi on syytä pitää aiheellisinä. Liikenne on todellinen turvallisuusriski, kun taas pikkulasten vakavat konttausonnettomuudet toteutu-

vat lähinnä vain ylihuolehtivien vanhempien painajaisunissa. Perusteettomalta vaikuttava rinnastus toimii kuitenkin lukijan hyödyksi paljastamalla ajatuskulkuja turvabisneksen taustalla. Kun turvattomuuden tunne perustuu konkreettisen uhan sijasta yhteisön sisällä syntyneeseen pelkodiskurssiin, mikä tahansa turvanimikkeellä markkinoitu laite tai palvelu voi sen avulla pätevästi perustella oman tarpeellisuutensa. Tämän tästä meille esitellään uusia turvallisia elintarvikkeita, ostospaikkoja tai pankkipalveluja. Emme yleensä ääneen ihmettele, mikä niissä nyt sitten on niin turvallista tai millä tavalla niiden edeltäjät olivat meille vaarallisia.

Tekstin pohjalta tulee mieleen kysymys siitä, onko suoranainen pelko todella ainoa peruste, kun ihmiset toistavat turvallisuutta korostavaa diskurssia. Taustalla saattaa vaikuttaa tieto yhteisön perimmäisestä merkityksestä yksilön turvallisuuden perustana. Yhteisön kiinteyden säilyminen puolestaan edellyttää sovitujen sääntöjen noudattamista siinäkin tapauksessa, että niitä pidetään tarpeettomina ja holhoavina. Yksilö on koko ajan alttiina ympäristönsä arvioivalle katseelle. Jos yhteisössä vallitsee laaja yhteisymmärrys siitä, että kaikkeen on varmuuden vuoksi varauduttava, poikkeavan huoleton käytös tulkitaan helposti holtittomuudeksi. Koskela puhuu turvattomuudesta kollektiivisten mielikuvien ja median tuottamana sosiaalisena konstruktiona. Hän esittää, että turvallistaminen patologisoi rohkeuden: ihminen, joka ei koko ajan pelkää jotakin, on yhteisönsä silmissä epänormaali. Etelän ihmisen on kotikonnuille palattuaan parempi lukita ovet, vaikka hän

ei ketään pelkäisikään, ainakin siitä syystä, että kaikki muutkin siellä tekevät niin.

Tekstin edetessä Koskela tarkentaa näkökulmaansa kriminologiseen suuntaan. Pääosassa on erityisesti kaupunkitilassa koettu turvattomuus, kun neurotisoitunut turvallisuudenkaipuu näytätty rikoksen uhriksi joutumisen pelkona ja sen sukupuolituneina variaatioina. Pelolla on ajallisia ja tilallisia ulottuvuuksia: kuka uskaltaa olla mihin aikaan ja missä? Kaupunkitilan hallinnasta ja tilankäytön ehdoista käydään jatkuvia keskusteluita, eikä aina löydy yksimielisyyttä siitä, kenen olemassaolo saa olla julkista ja näkyvää. Koskela tuo esiin nuorten graffitikulttuurin ja valtakulttuurin välisen jännitteen esimerkkinä siitä, miten kiista julkisen tilan käytöstä voi saada jopa sissisotaa muistuttavia piirteitä.

Sinnikkään graffitikamppailun yhtenä tulkintana on mahdollista esittää, että graffitit itsessään eivät suoranaisesti uhkaa kenenkään turvallisuutta, mutta ne toimivat todisteina yhteisön sisällä piilevän erilaisuuden olemassaolosta. Kun yksilön perimmäinen turva on oma tuttu ryhmä tai lauma, kaikki erilainen ja vieras on lähtökohtaisesti vaarallista. Erilaisuuteen sisältyy aina yhteisön hajaannuksen uhka. Hajaannus estetään torjumalla tai ainakin piilottamalla kaikki liian vieras, oli se sitten omituisesti pukeutuva ja käyttäytyvä suomalainen nuori tai samalla tavalla omituinen ulkomaalainen. Turvallisuuden tarpeen tyydyttäminen on kuitenkin koko ajan vaikeampaa. Yksilön suhteellisuudentaju ei enää riitä, kun tiedon tulva laajentaa maailmaa lukituista ovista piittaamatta aina kohti jotakin uutta, outoa ja vierasta.